

*Б.А. Дадашев, д-р екон. наук, проф., Українська академія банківської справи НБУ;
С.М. Мороз, канд. екон. наук, доц., Сумський національний аграрний університет*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

У статті розглянуті організаційно-фінансові аспекти розвитку економіки України, проаналізовані основні тенденції, що впливають на її стан в ринкових умовах. Надані пропозиції щодо стимулювання економічного зростання країни на перспективу.

Ключові слова: перехідна економіка, економічне зростання, фінансовий сектор.

Постановка проблеми. Економічне зростання – невід’ємна складова діючої ринкової системи господарювання України, яка сприяє стабільності у внутрішньому та зовнішньому середовищах. З одного боку, внутрішня стійкість і постійне економічне зростання означає спроможність держави здійснювати ефективну структурну перебудову економіки, створювати сприятливі умови для приватного капіталу, підтримувати реалізацію інноваційних програм тощо. З іншого боку, стабільність і послідовність у реалізації економічних завдань значною мірою впливають на конкурентоспроможність вітчизняної економіки на зовнішніх ринках, налагодження активної співпраці з іноземними інвесторами, а в кінцевому підсумку – на перспективи комплексної інтеграції України до світової економічної спільноти.

Аналіз публікацій. Дослідження питань економічного розвитку України вже тривалий час здійснюються вітчизняними науковцями, серед яких можна відзначити В. Гейця, Б. Данилишина, М. Долішного, А. Чухна та інших. Разом з тим, на наш погляд, у наукових публікаціях недостатня увага приділяється комплексній оцінці впливу різних організаційних факторів на економічний розвиток України, включаючи фінансові аспекти.

Мета статті – дослідження комплексу факторів, що впливають на розвиток економіки України, а також визначення пріоритетів для стимулювання подальшого економічного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу. Одним з основних показників, на підставі якого можна оцінити економічний розвиток країни, є валовий внутрішній продукт (ВВП). Для оцінки існуючих тенденцій в Україні розглянемо дані про зміни ВВП у співставних цінах (рис. 1).

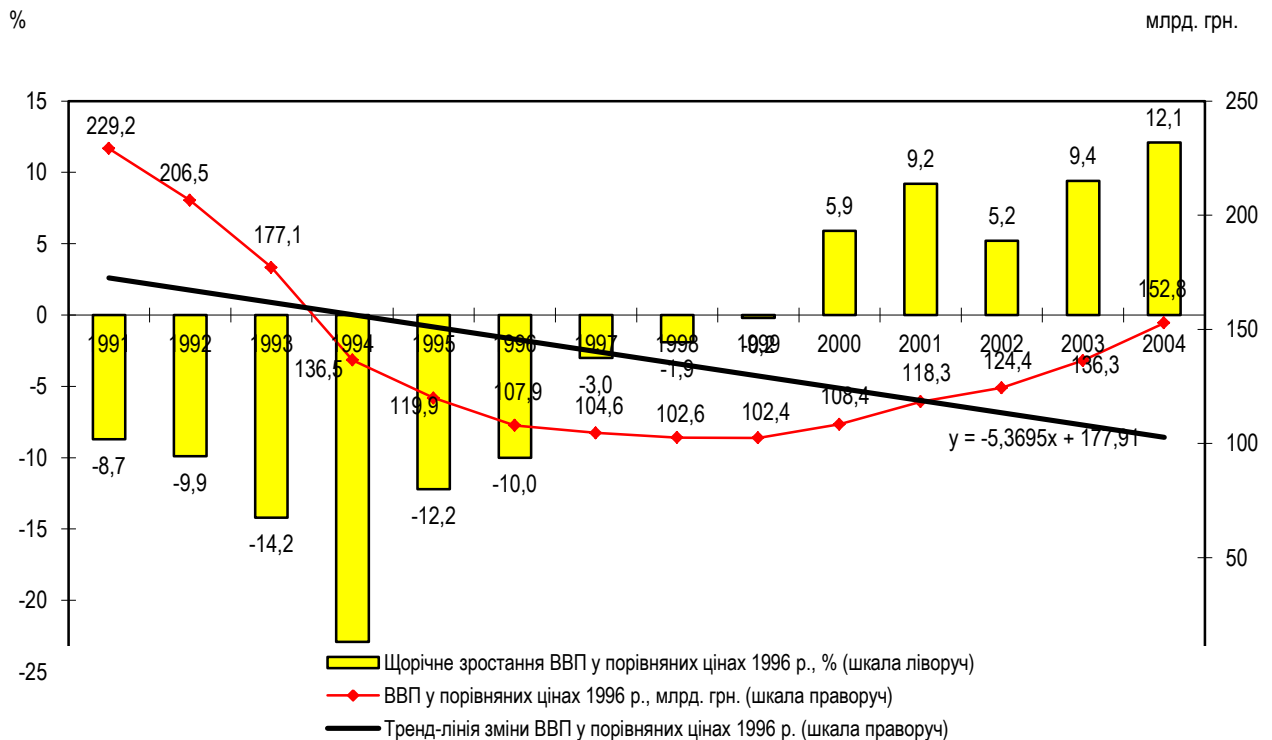

Рис. 1. Динаміка зміни ВВП України у 1991-2004 рр. (у співставних цінах 1996 р.)

Джерела: 1. [www/bank.gov.ua](http://bank.gov.ua). 2. База даних Міжнародного валютного фонду, September, 2005, World Economic Outlook

Необхідно відмітити, що в 2004 р. у співставленні з 1991 р. обсяг ВВП у порівняних цінах 1996 р. зменшився з 173,1 до 115,5 млрд. грн. Характер змін показника мав чітко виражений циклічний характер. Побудована лінія тренду ВВП свідчить про те, що щорічне скорочення даного показника становило орієнтовно 4 млрд. грн. На підставі наведених даних можна стверджувати, що до 1999 р. не було економічного зростання, а навпаки, спостерігалася економічна стагнація. Як позитивний момент слід оцінити тенденцію до зростання ВВП у порівняних цінах у 2000-2004 рр.

Слід звернути увагу на те, що для України особливо цінним є досвід інших країн з транзитивною економікою, які вже мали схожі економічні проблеми і змогли значно просунути вперед у їхньому вирішенні. Тому важливим є виявлення певних аналогій, а також вивчення економічних важелів, які б могли сприяти Україні у вирішенні економічних проблем. У контексті вищезазначеного розглянемо дані, представлені на рис. 2.

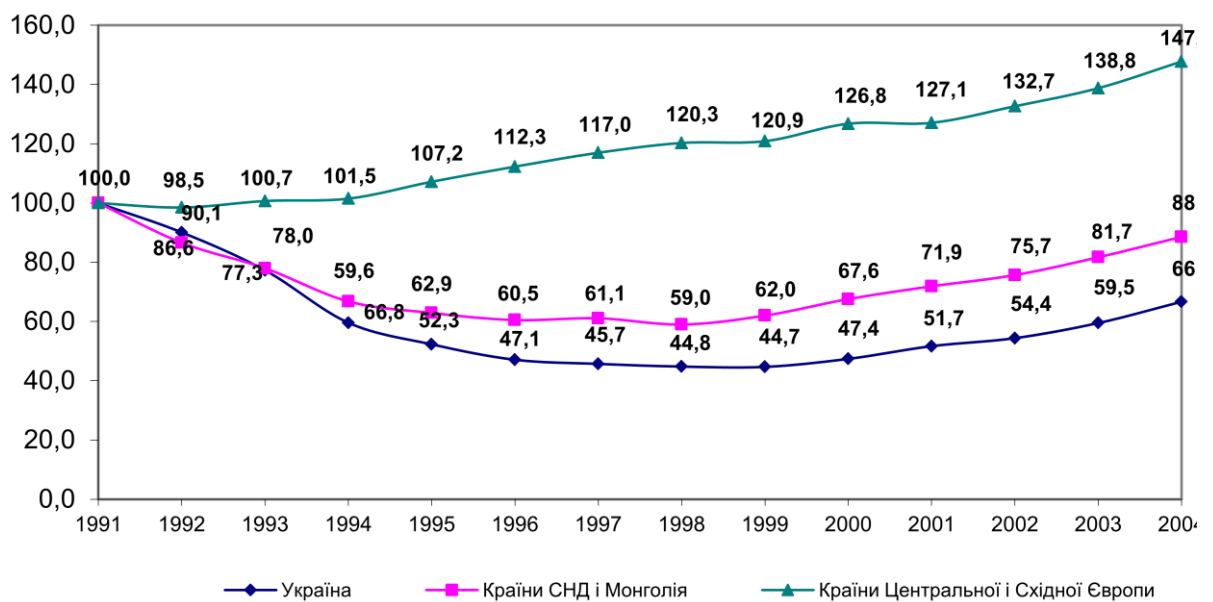

Рис. 2. Динаміка зміни ВВП в співставних цінах в Україні та інших країнах з транзитивною економікою у 1991-2004 рр. (1991 р. = 100 %), %

Джерела: 1. www/bank.gov.ua. 2. База даних Міжнародного валютного фонду, September, 2005, World Economic Outlook

Наведені дані дозволяють виявити декілька особливостей. Насамперед, слід зазначити помітну різницю між характером зміни ВВП в Україні та інших представлених країнах. Так, в Україні, починаючи з 1992 р., спостерігалася постійне скорочення ВВП протягом восьми років підряд. Цей показник досяг свого мінімального значення в 1999 р. і становив 44,7 % від рівня 1991 р. За тривалістю і глибиною економічної рецесії Україна займала одне з перших місць серед країн колишнього Радянського Союзу. Після 1999 р. мало місце поступове зростання ВВП: з 47,4 % у 2000 р. до 66,7 % у 2004 р. У середньому за 1992-2004 рр. відсоток скорочення обсягу національного виробництва становив 2,3 %. Схожа тенденція падіння та поступового зростання економіки спостерігалася і у країнах СНД і Монголії, хоча і за менш кризовим сценарієм. У цих країнах зменшення ВВП відбувалося протягом 1992-1996 рр. Найбільше скорочення ВВП відбулося у 1998 р. – 59,0 %. Перші ознаки економічного зростання з'явилися у 1997 р. (ВВП сягнув 61,1 % від 1991 р.), а постійне зростання почалося вже з 1999 р. – 62,2 %. Нарощування ВВП у наступних роках продовжувалося в 2004 р. і досягло 88,6 %. Позитивною тенденцією слід визнати постійне зростання ВВП протягом 2000-2004 рр. Разом з тим, спільною рисою і для України, і для країн СНД та Монголії було те, що навіть у 2004 р. ВВП не вдалося досягти рівня 1991 р. [5].

Як підтверджують дослідження, проведені сумісно Європейським Банком з реконструкції та розвитку і Світовим банком, одним з ключових моментів забезпечення економічного зростання країни є характер взаємодії між вже існуючими і новими підприємствами, тобто механізм

переведення різних виробничих ресурсів від однієї категорії підприємств до іншої. У зв'язку з цим можна виділити дві групи країн. До першої групи входять країни з транзитивною економікою, які досягли найкращих результатів у процесі розбудови ринкової економіки (Чехія, Угорщина, Польща тощо). Для цієї групи характерним є те, що нові підприємства займають більше 50 % у структурі зайнятості населення, а в структурі доданої вартості їм належить 55-65 %. В іншій групі, до якої належить і Україна, зростання кількості нових підприємств незначне або навіть відсутнє, питома вага цих підприємств в зайнятості населення становить близько 20 %, а частка у доданій вартості – 20-30 %. Як підтверджує досвід інших країн, нові підприємства повинні досягти рівня не менше 40 % у зайнятості населення для того, щоб бути рушійною силою економічного зростання. В Україні рівень участі нових підприємств у структурі зайнятості населення значно нижче вказаного рівня, що не дозволяє їм активно впливати на економічну ситуацію [5, с. 20-21].

Таким чином, незавершеність реструктуризації в Україні призводила до значної різниці між новими і старими підприємствами за рівнем продуктивності праці. Одночасне існування нових і старих підприємств значно знижувало ефективність впроваджуваних реформ. Досвід країн Балтії та Центральної Європи підтверджує, що формування такого економічного середовища, яке б забезпечувало вивільнення старими підприємствами ресурсів всіх видів (майнових, трудових та інших), відпрацювання чіткої процедури банкрутства та одночасне створення нових високопродуктивних підприємств, які б могли абсорбувати ці ресурси та ефективно використовувати інвестиції, при рівних умовах для всіх типів підприємств, є ключовим фактором забезпечення економічного зростання [5, с. 21].

Інший фактор, який ускладнював економічну ситуацію в Україні, – це падіння обсягів виробництва, яке було притаманне для всіх основних галузей (рис. 3).

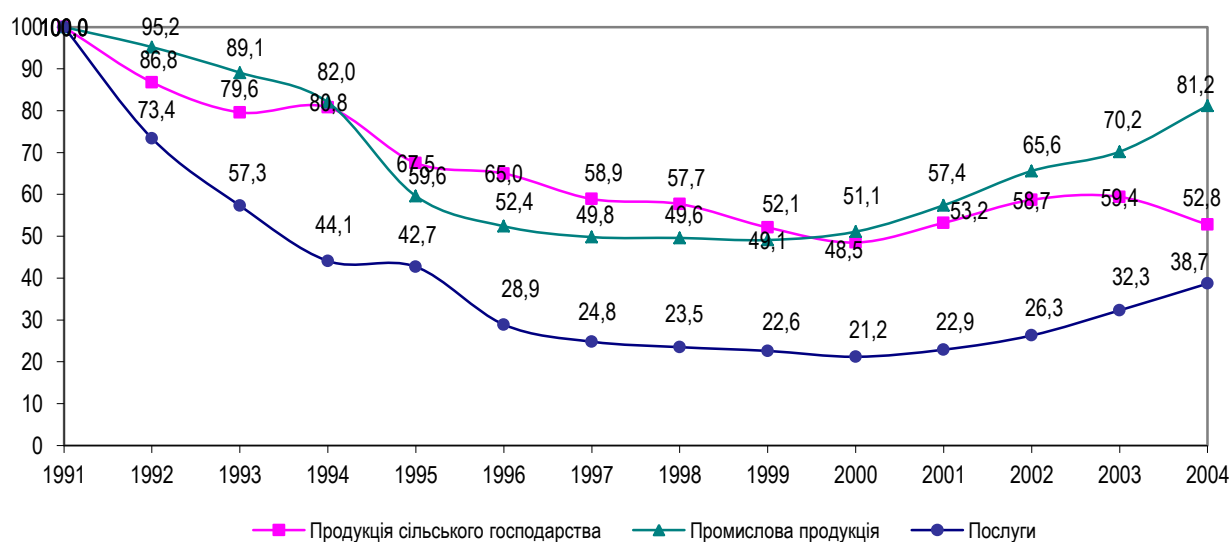

Рис. 3. Динаміка обсягу виробництва продукції у порівняльних цінах за основними галузями економіки України у 1991-2004 рр. (1991 р. = 100 %), %

Джерело: www/bank.gov.ua

Найменше скорочення обсягів виробництва спостерігалось у галузі промисловості. До того ж, починаючи з 1999 р., ця галузь мала стійку тенденцію до зростання. Цілком передбачуваною для України, як країни з транзитивною економікою, була досить складна ситуація з аграрним сектором. Ще більш глибоке падіння було зафіксоване у сфері надання послуг. У той же час слід відмітити наявні спільні риси для всіх галузей, а саме те, що найбільше скорочення одночасно відбулося у 2000 р. (промисловість – 51,1 %, сільське господарство – 48,5 %, послуги – 21,2 % від рівня 1991 р.), а також те, що жодна з зазначених галузей за весь представлений період так і не досягла рівня 1991 р.

Одночасно зі скороченням обсягів виробництва в основних галузях відбувалися і певні структурні зміни (таблиця 1).

Динаміка структурних змін в основних галузях економіки України у 1992-2004 рр.*

Показники	1992 р.	1995 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	Співвідношення 2004 р. до 1992 р., %
Питома вага валової доданої вартості галузі у ВВП, %:										
сільське господарство	20,8	13,4	11,6	11,2	13,8	14,4	13,0	10,9	10,8	-10,0
промисловість	45,7	31,0	25,3	27,2	26,7	27,1	27,4	27,2	28,3	-17,4
будівництво	7,6	6,9	4,7	4,1	3,6	3,6	3,4	3,8	4,3	-3,3
послуги	30,5	39,8	43,1	40,1	40,6	44,4	43,8	51,9	50,9	+20,4
Питома вага працівників галузі в загальній кількості зайнятого населення, %:										
сільське господарство	20,0	22,4	22,4	22,9	23,0	24,8	25,4	20,3	19,7	-0,3
промисловість	30,2	24,5	21,1	19,7	19,2	21,4	20,7	19,8	20,2	-10,0
будівництво	7,8	6,3	4,9	4,6	4,2	3,8	3,3	4,0	4,4	-3,4
послуги	3,7	3,4	3,6	3,7	3,3	3,3	3,3	3,5	3,9	+0,2
Вироблено валової доданої вартості галузі в порівняних цінах у розрахунку на одного працівника, грн.:										
сільське господарство	8766	3031	2380	2294	3053	3276	2995	3624	4126	47,1
промисловість	12753	6408	5523	6477	7059	7124	7747	9268	10547	82,7
будівництво	8429	5059	4601	4697	5089	5633	5840	6748	7527	89,3
послуги	69981	59650	55276	51328	62872	75036	77839	101057	97219	138,9

* Розраховано за джерелами:

1. Статистичні щорічники України за 1996, 1998, 2000, 2001, 2002 і 2004 рр.
2. База даних Міжнародного валютного фонду, September, 2005, World Economic Outlook.

У першу чергу, це стосується питомої ваги валової доданої вартості галузей у ВВП. Необхідно зазначити, що частка сільського господарства, промисловості і будівництва у ВВП з 1992 р. скоротилася на 10,0 %, 17,4 % і 3,3 % і в 2004 р. склала відповідно 10,8 %, 28,3 % і 4,3 %. Деяко різні результати спостерігалися стосовно питомої ваги цих галузей у загальній зайнятості населення. Розрахунки свідчать про те, що частка працівників у загальній чисельності зайнятого населення у сільському господарстві не мала постійної тенденції до збільшення або зменшення. Станом на 01.01.2005 р. вищезгадана питома вага склала 19,7 %, що лише на 0,3 % менше, ніж у 1992 р. Більш чіткі тенденції мали місце у таких галузях, як промисловість і будівництво. Протягом 1992-2004 рр. у промисловості частка зайнятого населення суттєво скоротилася – на 10,0 %, а по будівництву – на 3,4 %. На відміну від вищезгаданих галузей, у сфері послуг спостерігалися протилежні тенденції. У 2004 р. у порівнянні з 1992 р. питома вага даної галузі у ВВП зросла на 20,4 %, у зайнятості населення – збільшилася на 0,2 %. Сфера послуг була також єдиною галуззю, в якій відбувалося значне зростання обсягу виробленої валової доданої вартості у розрахунку на одного працівника. Отримані дані дозволяють зробити висновок про те, що роль сільського господарства, промисловості і будівництва у суспільному секторі економіки поступово зменшувалася (насамперед, через скорочення валової доданої вартості), а сфери послуг, навпаки, зростала. Однак це не зовсім відображалось на галузевій структурі зайнятості населення. Певною мірою це компенсувалося зростанням інших галузей. Так, наприклад, у сфері торгівлі, транспорту і зв'язку у 2004 р. питома вага валової доданої вартості у ВВП протягом 2001-2004 рр. зросла на 1,8 % і 0,2 % та склала 12,6 % і 12,2 %, а частка цих двох галузей у кількості зайнятого населення в 2004 р. у порівнянні з 1992 р. зросла на 1,0 % і 1,2 % відповідно. Таким чином, представлені дані підтверджують наявність галузевих структурних змін, які досить обмежено впливали на загальний економічний розвиток України.

Важливим оцінним індикатором можливостей економічного зростання країни є обсяги залучених прямих іноземних інвестицій (рис. 4). Представлені дані свідчать про те, що загальний обсяг прямих іноземних інвестицій у 1994-2004 рр. постійно збільшувався і зріс у порівнянні з 1994 р. в 17,3 раза. Позитивним моментом було те, що співвідношення іноземних інвестицій до ВВП у фактичних цінах, в основному, також мало тенденцію до зростання. Разом з тим, загальний

обсяг прямих іноземних інвестицій на душу населення в Україні мав одне з найнижчих значень серед країн з транзитивною економікою [4, с. 23]. Дослідження, проведені Департаментом економічних досліджень журналу “Економіст”, підтверджують, що в Україні у порівнянні з країнами – новими членами ЄС якраз державна політика стосовно сприяння іноземним інвестиціям є однією з найменш розвинутих категорій бізнес-середовища. За 100-бальною шкалою (0 % – мінімальне значення, 100 % – максимальне значення) даний показник досяг лише близько 50 %. У зв’язку з цим необхідні спільні зобов’язання з боку державного і приватних секторів і розбудова на цій основі сприятливого інвестиційного клімату. Експерти стверджують, що без формування такого клімату, який заохочуватиме прямі іноземні інвестиції, українській економіці буде важко ефективно інтегруватися у світові економічні процеси, оскільки, за своєю сутністю, більшість здійснюваних торгівельних операцій є фактично міжфірмовою торгівлею за участю міжнародних компаній [4, с. 22].

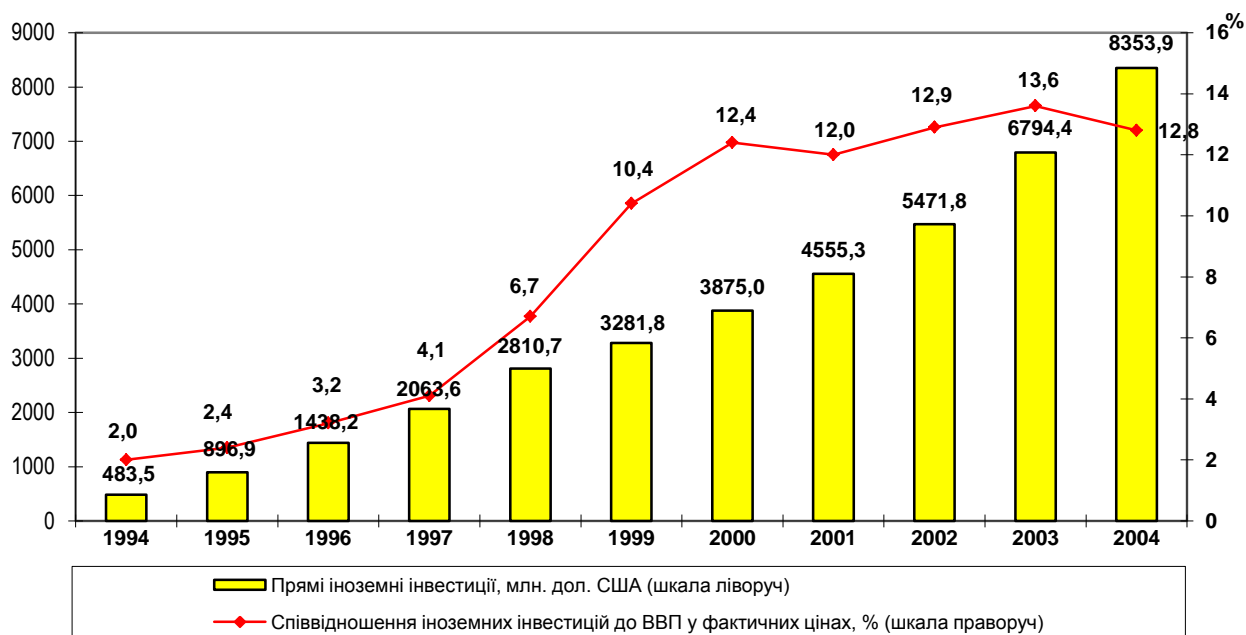

Рис. 4. Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку України у 1994-2004 рр.

Джерела: 1. Статистичні щорічники України за 1998, 2000, 2001, 2004 рр.
2. База даних September, 2005, WEO Міжнародного валютного фонду

Таким чином, окрім наявності відповідних інституцій ринкового типу, одночасно слід обов’язково реалізовувати реформаторську політику. При проведенні лише часткового реформування і без створення конкурентного середовища реальних зрушень не відбувається, а користь від цього отримує лише незначний прошарок суспільства. У зв’язку з цим важливо, щоб все суспільство розуміло загальні реформаторські цілі і на цій основі відбувалася консолідація. Необхідно змінити підхід у стратегії реформування з приватизації і реструктуризації майна підприємств до накопичення суспільного багатства через нові створені організаційно-правові форми, формування сприятливого інвестиційного клімату для підприємств, особливо тих з них, які є новими учасниками на ринку. Слід також забезпечувати рівні умови для всіх суб’єктів господарювання, не створюючи окремим групам підприємств необґрунтованих податкових, фінансових відстрочок або пільг при кредитуванні [5, с. 28-29].

Публікації провідних вчених, а також експертів міжнародних фінансових установ і організацій [6, с. 1] підтверджують, що іншим вагомим компонентом, який міг би відіграти роль каталізатора економічного зростання країни, покращення інвестиційного середовища та подолання бідності, міг би стати розвинутий фінансовий сектор. Так, професори Raghuram G. Rajani і Luigi Zingales, узагальнюючи результати проведених досліджень, зробили такі висновки:

- розвиток фінансових ринків передують економічному зростанню: аналітичні розрахунки по 80 країнах підтвердили, що попередній розвиток фінансового сектора пов’язаний з наступними більш високими рівнями зростання ВВП, основного капіталу і продуктивності праці;

- формування розвинутого фінансового сектора зменшує бар'єри для вступу на ринок нещодавно організованих компаній, покращує конкуренцію і створює додаткові перспективи для приватних підприємців і фірм;
- становлення фінансового ринку розширює можливості для самозайнятості та більшої економічної мобільності населення;
- в результаті поглиблення розвитку фінансового сектора та діючих фінансових посередників покращується доступ до фінансових ресурсів [6, с. 1].

Окремі характеристики основних учасників фінансового ринку в Україні представлені на рис. 5.

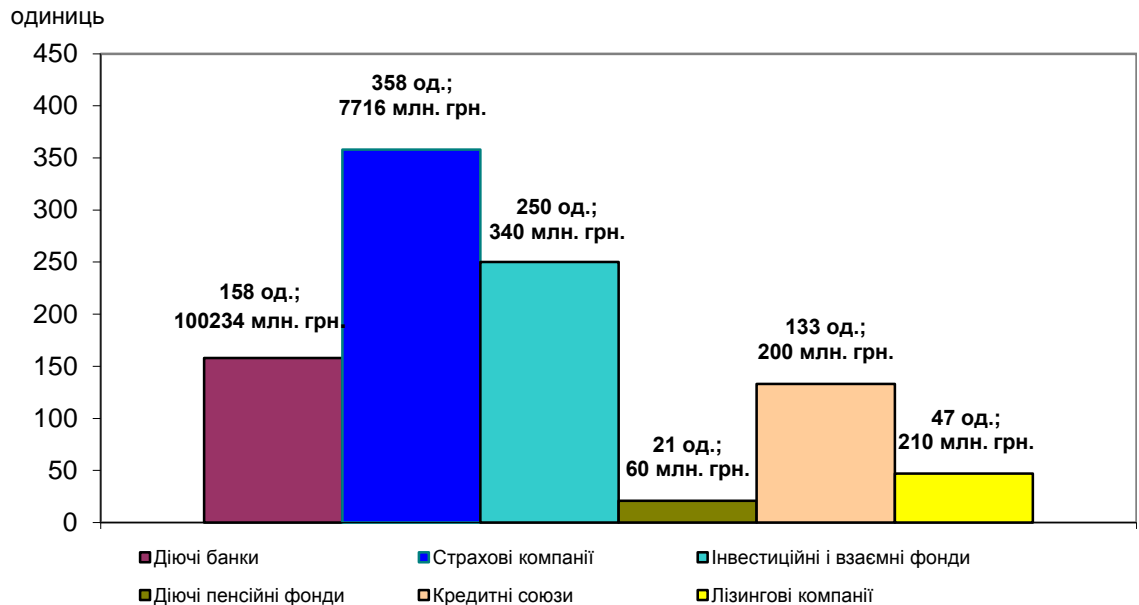

Рис. 5. Структура фінансового сектора України в 2003 р. (кількість інституцій, всього активів)

Джерело: [6, с. 18]

Особливістю вітчизняного фінансового сектора є домінування у ньому комерційних банків. Питома вага активів цих фінансових посередників у 2003 р. становила понад 92 %. Небанківські фінансові інституції (НФІ), на відміну від країн з розвинутою економікою, виконували на фінансовому ринку другорядну роль. Найбільш суттєвими гравцями серед НФІ були страхові компанії, частка активів яких становила близько 7,1 %. Що стосується інших НФІ, таких як інвестиційні фонди, пенсійні фонди, кредитні союзи та лізингові компанії, то питома вага їхніх сумарних активів становила менше, ніж 0,7 % в загальній сумі. Загалом, вони мали досить обмежений вплив на розвиток фінансового ринку.

Те ж саме стосується ринку цінних паперів, де в 2003 р. функціонувало 9 фондових бірж, 375 реєстраторів цінних паперів, 3 депозитарії. Навіть у кількісному вимірі він був недостатньо розвинутий – на ринку котирувалися цінні папери лише 300 компаній, з яких лише 12 компаній – систематично ними торгували. Через таку незначну кількість компаній навіть ті фінансові посередники, які функціонують, не використовувалися у повному обсязі [4, с. 45].

Домінуюча роль банківського сектора в Україні підтверджує тезу, що у країнах з транзитивною економікою в умовах недостатнього розвитку фінансових ринків саме через банківські установи здійснюється практично вся фінансова посередницька діяльність [1, с. 3]. У зв'язку з цим доцільно розглянути показники діяльності банківської системи України (табл. 2).

Загальна кількість банків за період 1996-2004 рр. зменшилася з 229 до 182, або на 20,5 %. Ця тенденція була пов'язана з тим, що своє існування припиняли банки, незначні за розмірами або за часткою на ринку, відбувався процес концентрації банківського капіталу в найбільших банках [4, с. 44].

Окремі показники діяльності банківської системи України у 1996-2004 рр.

Показники	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	Співвідношення 2004 р. до 1996 р., %
Кількість банків за реєстром, од.	229	227	214	203	195	189	182	179	182	79,5
Банківський капітал, млн. грн.	3156	3971	4828	5878	6450	7854	9981	12882	18420	в 5,8 разів
Співвідношення банківського капіталу до ВВП, %	3,9	4,3	4,7	4,5	3,8	3,8	4,4	4,9	5,3	1,4
Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України, млн. грн.	5452	7295	8873	11787	19574	28373	42035	67835	88579	в 16,2 разів
Співвідношення вимог банків за кредитами, наданими в економіку України, до ВВП, %	6,7	7,8	8,6	9,0	11,5	13,9	18,6	25,7	25,7	19,0
Зобов'язання банків за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб, млн. грн.	5145	6357	8278	12156	18738	25674	37715	61617	82959	в 16,1 разів
Співвідношення зобов'язань банків за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб, до ВВП, %	6,3	6,8	8,1	9,3	11,0	12,6	16,7	23,3	24,1	17,8

Джерело: www/bank.gov.ua.

Згідно з даними табл. 3, за вищезазначений період банківський капітал зріс у 5,8 разів і досяг 18420 млн. грн. В той же час, порівняно з розміром ВВП банківський капітал становив незначну величину. Так, в 2004 р. він склав 5,3 %, хоча і збільшився у порівнянні з 1996 р. на 1,4 %. Позитивним фактом стало зростання обсягів виданих банківських кредитів і залучених коштів на рахунки суб'єктів господарювання і фізичних осіб за зазначений період, відповідно, у 16,2 і 16,1 раза. Слід також відзначити їх поступове збільшення по відношенню до ВВП країни, що підтверджувало посилення ролі банківського сектору в економіці України. Однак обсяг надання кредитів банківськими установами в економіку України, особливо довгострокового характеру, залишався досить обмеженим [7, с. 40]. За даними Національного банку України, обсяг загальних активів банків мав тенденцію до зростання. Так, наприклад, у 2004 р. у порівнянні з 2000 р. співвідношення загальних активів до ВВП збільшилося на 17,5 % і досягло 40,9 % [3, с. 75]. Разом з тим, у порівнянні з середніми даними по країнах з транзитивною економікою, а тим більше з розвинутими країнами, загальний розмір банківського сектора України залишався вкрай незначним [6, с. 7].

Важливою умовою для формування ефективного фінансового сектора країни є створення можливостей для діяльності іноземних фінансово-кредитних установ. Слід відзначити, що за кількістю діючих юридичних осіб-банків участь іноземного капіталу в банківському секторі України мала тенденцію до певного зростання. Порівняно з 1994 р., у 2004 р. кількість банків із залученим іноземним капіталом, а також банків зі 100 %-ним іноземним капіталом, зросла з 12 і 1 до 19 і 7 одиниць відповідно. Згідно з даними Європейського банку реконструкції та розвитку, питома вага активів, що належать іноземним банкам в Україні, за період 1999-2004 рр. збільшилася з 10,5 до 12,1 % [2, с. 90]. Наведені показники свідчать про те, що іноземний капітал був представлений лише окремими банківськими установами і мав досить обмежені можливості для діяльності на українському фінансовому ринку.

Відзначаючи позитивні зрушення в українському фінансовому секторі, необхідно враховувати деякі підходи щодо його функціонування, які, на нашу думку, певною мірою заважають його подальшому розвитку. В першу чергу, це стосується необхідності узгодження інтересів всіх учасників економічних відносин в Україні. Найголовніший висновок, який необхідно зробити, – це те, що конкурентоспроможність банківського сектора не повинна бути якоюсь самоціллю. Слід враховувати не лише інтереси фінансових посередників, а всіх учасників суспільних відносин, для того, щоб забезпечувати конкурентний розвиток економіки України в цілому. Саме тому ми поділяємо точку зору, що основне завдання фінансової системи повинно полягати у сприянні

підвищенню продуктивності в галузях економіки, становленні потужного середнього класу, відкритому доступу на ринки і динамічному розвитку країни [4, с. 44].

Крім цього, слід враховувати досить обмежені можливості вітчизняної банківської системи з надання довгострокових кредитів (особливо іпотечних) і реалізації довготермінових інвестиційних програм і проектів у порівнянні не тільки з розвинутими країнами, а й країнами з перехідною економікою, такими як, наприклад, Польща і Чехія. Для забезпечення розвитку даного сегмента кредитного ринку слід вживати конкретні заходи щодо удосконалення законодавчої бази і регуляторної політики через розробку, прийняття і введення в дію відповідних законів, законодавчих актів та інших нормативно-правових документів, в яких були б детально опрацьовані процедури і організаційні механізми довгострокового кредитування. Особливо це стосується можливостей чіткої реалізації майнових прав, відчуження майна, юридичних процедур, пов'язаних з заставним майном, банкрутством суб'єктів господарювання, земельними питаннями. Не можна також обійтися без формування відповідних інституцій, які б цю систему доповнювали і підтримували, таких як, наприклад, кредитні рейтингові агентства, регуляторні установи тощо.

Питання формування відповідного фінансового середовища особливо гостро стосується аграрного сектора економіки, який на сьогоднішній день опинився практично у кредитно-інвестиційному вакуумі. Для виправлення ситуації слід на загальнодержавному рівні розробити комплексну стратегію розвитку сільськогосподарського кредитування з урахуванням основних рис і особливостей функціонуючих у світовій практиці аграрних кредитних моделей та можливі напрямки, за якими такі моделі можуть бути запроваджені в Україні. Необхідно також опрацювати механізми, які б сприяли формуванню в Україні мережі кооперативних аграрних кредитних установ, в т.ч. кредитних спілок, кооперативних банків. З використанням досвіду розвинутих країн слід визначити форми участі держави в розвитку іпотечного ринку, а також інституції, які потрібно додатково створити, щоб аграрний кредитний ринок міг повнокровно функціонувати і надавати клієнтам якісні послуги.

Як зазначалося вище, в Україні досить обмеженою залишається участь іноземного банківського капіталу. Для виправлення цієї ситуації необхідно створювати умови для безперешкодної діяльності іноземних комерційних банків в Україні. Звичайно, це призводитиме до зростання конкуренції у вітчизняному банківському секторі, проте позитивно вплине на його загальну ефективність.

Необхідно також розвивати небанківський фінансовий сектор, в т.ч. інвестиційні фонди, приватні пенсійні фонди, кредитні спілки тощо. За допомогою реалізації даного напрямку з використанням різних інструментів можна диверсифікувати ризик у фінансовій сфері, здійснити додаткову акумуляцію фінансових ресурсів, створити більш конкурентне середовище та поширити доступ до фінансових ресурсів.

Висновки. Представлені вище пропозиції створюватимуть можливості для запозичення досвіду країн з розвинутою та перехідною економікою, його ефективного впровадження у нашої державі, забезпечуватимуть покращення економічного регулювання, сприятимуть подальшому зростанню економіки України.

Список літератури

1. Банківське кредитування в Україні: Звіт про дослідження. – К.: Центр перспективних досліджень, 2000. – 29 с.
2. Доклад о процессе перехода за 2005 год. Процесс перехода и показатели стран СНГ. – Европейський банк реконструкції и развития, 2005. – 111 с.
3. Річний звіт Національного банку України за 2004 рік. – К.: НБУ, 2005. – 196 с.
4. Україна: конкурування в світовій економіці. Стратегії успіху: Пер. з англ. – Агентство США з міжнародного розвитку/ Проект Bizpro, 2005. – 179 с.
5. Transition. The First Ten Years. Analysis and Lessons for Eastern Europe and the Former Soviet Union. – The International Bank for Reconstruction and Development /The World Bank, 2002. – 128 с.
6. Ukraine Financial Sector Review 2004. Summary Analysis and Conclusions. Part I. – USAID/FMI, 2004. – 38 с.
7. Ukraine Financial Sector Review 2004. Summary Analysis and Conclusions. Part II. – USAID/FMI, 2004. – 147 с.

Summary

Organization and financial aspects of economic development of Ukraine have been considered. Main tendencies which influence its condition in market economy have been analyzed. Directions to stimulate economic growth of the country have been presented.

Отримано 18.09.2006

Дадашев Б.А. Організаційно-фінансові аспекти економічного зростання України / Б.А. Дадашев, С.М. Мороз // Вісник Української академії банківської справи. - 2006. - N 2. - С. 20 – 28.